

16

Валентина Грицуук
Класика
соціальних метаморфоз

Ювілейний вечір до 80-річчя
Національного театру імені І.Франка
завершився прем'єрою —
новим трактуванням п'єси
«За двома зайцями»
Михайла Старицького.

Недоосвічена і некрасива, але щиро закохана багачка Тамари Яценко (Молодий театр у Києві) своєю незграбною душевністю провокує глядача на співчуття. Артистка демонструє Проню як соціальний витвір минулої грані століть. Наступна доба піднесла на гребінь іншу буржуазію, значно стійкішу до психологічних дискомфортив. Темпераментна і красива Поліна Лазова демонструє душевну убогість представниці цієї нової касті. Її героїня «огидна жаба» тільки внутрішньо. Зовні вона трохи неоквирна, але цілком приваблива сучасна жінка, яка кохається в усьому модному, зокрема займається шейпінгом. Втім, вона не зовсім охоче бігає по сцені з гантелями, бо й так має за що купити Голохвастого. Органічний у легковажній пристрасності, майже по-донжуанівськи непереможний, Голохвастий Анатолія Гнатюка втрачає прилизлі блазнівські риси. Він стає привабливим товаром для задоволення певних жіночих потреб, і коли зривається з гачка, Проня цілком щиро, але досить холодно констатує: «Не за ваші магазини я йшла...»

Вистава франківців — точний соціальний зріз сучасного Києва, де Проня чи Голохвастий — «типові представники». Представники середовища, в якому значна частина політичної, мистецької, наукової еліти після совітських «пансіонів» не знає жодної іноземної мови. Не кажучи вже про хороші манери. Багато таких представниць без зайвої сором'язливості продають тепер бутофорські на вигляд і на смак курячі ніжки. Безформні, як перезрілі огірки, ці жінки вже стали схожими на свій товар. Рідна тітка Проні Секлита (Ніна Гіляровська) саме з цієї когорти. Базар — її дім. Вона нерозлучна з величезною торбою в шахові квадратики, що стала символом «челнока», одягнута в суміш спортивного стилю з романтичним (обидва від китайців), а мешкає серед секонд-хендівських привітів із Заходу. Саме за базарним столом-прилавком влаштовуються іменини, де осучаснені, оміщанені українські кумасі сусідять з традиційними сільськими чоловічками, здригнуто незначущими в своїх невиразних потертих піджаках. Серед них Голохвастий, вбраний у богемно-ефектну жилетку, невідомо яскравий у прояві

емоцій хлопець, що красиво танцює і співає, виглядає таким собі ідальго або романтичним вільним митцем без постійного місця проживання. Легковажно гарячий, з гіпертрофованим театральним інстинктом — він забавляється з власним життям та з персонажами, які виникають в полі зору, не особливо замислюючись над можливими розв'язками. Цим він дещо нагадує Хлестакова. Клятви та обіцянки він розкидає так вільно, як вільно носить вітер сміття поміж базарних палаток. Але в сьогоденному просторі хаотичної уседозволеності завихрення Голохвастого виглядають навіть симпатично, адже вони позбавлені тої холодної раціональної тіні, що характерна для авантюристів-циніків. До того ж, Гнатюк час від часу забуває про колоритний суржик свого героя, співзвучний лексиці наших парламентських дебатів, і говорить досить чистою літературною мовою. Зате сценограф Андрій Александрович-Дочевський витворив візуальний суржик місця принципово. Тини тут легко влітаються в архітектуру міста, на їхньому тлі розміщено рекламні вивіски скоробагачків, блиск вітрин обрамлено гірляндами миготливих лампочок і трохи дивує, що відсутній улюблений багатіями Києва мармур. Адже хто з перехожих ще не помітив, що поєднання легкого плетива українського тину та важкої надійності італійського мarmuru є візитівкою «крутого» кафе або ще якогось «престижного» місця.

Світ київського міщанського побутування, в силове поле якого тепер втягнуто і ті крихти інтелігентського, які ще донедавна йому не належали, — зображено режисером-постановником Сергієм Данченком та режисером Петром Ільченком без втішних ілюзій. Цей світ заповнив долини і вершини сьогоденної екзистенції, й акторам залишалося тільки списувати її з природи з усім багатством плернерних відтінків. Очікувана режисерами акторська органічність у запропонованому матеріалі не розчарувала творців, але трохи збентежила глядачів, які впізнавали не тільки оточуючу дійсність, а й себе в ній. А це вже не так приємно. Себе з незафіксованими раніше, набутими від життєвих змін

рисами: в способі мислення, в манері одягатися і вести себе в товаристві, себе із зміненими ідеалами та смаками. Зміни не завжди на краще. Особливо тоді, коли вони пов'язані не з індивідуальним розвитком особистості, а з «втовкмаченими» в свідомість за допомогою мас-медіа новими темами та героями. Зал вибухнув оплесками, коли Голохвастий, завойовуючи серце Проні, увімкнув шлягер одного з них, шоу-бізнесмена, адміністратора, науковця, «юного орла» Поплавського. «...Се говорить український інтелігент не до фікційного українського народу, але до своїх рівних інтелі-

■ Анатолій Гнатюк (Голохвастов), Поліна Лазова (Проня) у виставі «За двома зайцями». Режисер-постановник Сергій Данченко. Режисер Петро Ільченко. Національний театр ім.І.Франка. 2000.

*акторська
органічність
трохи
збентежила
глядачів,
які
впізнавали
в ній себе*

17

гентів...» — вибрано з Івана Франка в яскраву святкову програмку. В цих словах — суть вистави. Це стало її найбільшим ефектом. Під кінець якось втратилася межа між акторами та їхніми персонажами, між персонажами та публікою в залі...

Напевне, сам того не усвідомлюючи, творчий колектив театру відкрив непривабливі особливості не тільки сучасного суспільства, а й себе самого, тобто театру як інституції, театру, як частини держави і її культури. Звичні, а тому вже непомітні режисерські та акторські штампи набрали у цій праці неймовірної сили і перетворилися на свою протилежність — на натуралізм. Дуже щирий, коли душа окремого актора і всього театального організму розкриває потаємні комплекси, коли з її надр разом зі сміхом і театралізованою штучністю виходить на поверхню неприбрана, неестетизована вульгарність і зустрічається з посестрами в залі.